
Verouderde economische inzichten

Door **Leen Hoffman**

Econoom

Het zou een mooie tentamenvraag kunnen zijn aan een eerstejaars student macro-economie. Professor: 'In een land dalen de economische groei en de bestedingen, stijgen de werkloosheid en het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans en de overheidsschuld is 60%. Welk beleid moet de overheid voeren om de economie weer in evenwicht te brengen?' Student: 'De overheid moet bezuinigen om de overheidsschuld terug te brengen. Dan daalt de rente, worden particuliere investeringen gestimuleerd, ontstaat er meer groei, kunnen mensen meer besteden en stijgt de werkgelegenheid.'

De professor zou na dit antwoord de student meewarig aankijken: 'Beste man, we leven in de eenentwintigste eeuw en niet meer aan het begin van de twintigste eeuw.' Hij zou de student uitleggen dat de overheid ervoor moet zorgen dat de economie van het gehele land in evenwicht komt en dat dat niet wordt bereikt door onderdelen daarvan, in dit geval de publieke sector, te saneren.

Professor: 'In een recessie bevorder je de groei door bestedingen te stimuleren en als de private sector dat laat afweten, moet de overheid dat compenseren, ook al neemt daardoor de publieke schuld toe. Het groeiende overschot op de betalingsbalans betekent dat er een spaaroverschot is. Er is dus ruimte voor een stimulerend beleid. Bovendien is het nog meer de vraag of in deze situatie door renteverlaging investeringen wel worden gestimuleerd.' Vervolgens zou hij de student suggereren een andere studierichting te kiezen.

Kort samengevat is het bovenstaande de vraag waarvoor het kabinet zich momenteel gesteld ziet. Er is wel een politieke complicatie: sinds het bestaan van de EMU heeft Neder-

land beleid dat ieder EMU-lid zich moet houden aan de afspraak dat het begrotingstekort niet groter mag zijn dan 3% van het bruto nationaal product. Die afspraak was uit de lucht gegrepen, maar wel te begrijpen. Immers, er moest worden voorkomen dat landen een loopje zouden nemen met de euro door begrotingstekorten te creëren waarvoor andere EU-landen zouden opdraaien. Helaas heeft die afspraak niet gewerkt.

Ondertussen zit Nederland opgescheept met een kabinet dat voor het herstel van de economie prioriteit geeft aan het terugdringen van het begrotingstekort en daarmee van de staatsschuld. De afspraak telt zo zwaar dat de samenleving maar moet bloeden. Het kabinet zet daarmee de stand van de economische wetenschap honderd jaar terug. De consequentie is een beleid dat lijkt op de 'gouden regel' zoals die in de vorige eeuw werd gehanteerd tot en met het kabinet-Colijn.

Wat moet er dan gebeuren? Nederland verkeert in een economische recessie. Gelukkig is onze economische structuur nog sterk en rechtvaardigt het overschot op de betalingsbalans een stimulerend beleid. De bestedingen moeten omhoog en het liefst die bestedingen die bijdragen aan een versterking van de economische structuur. Omdat de private investeringen het laten afweten, moet de overheid dus investeren. Er zijn voldoende infrastructuurplannen op het terrein van duurzaamheid en energie beschikbaar. Het kabinet moet in geen geval maatregelen nemen die de bestedingen belemmeren, zoals belastingmaatregelen aan de onderkant van het loongebouw omdat daar de consumptiequote het hoogst is. De btw moet terug op het oude peil, en ook andere voorgenomen maatregelen die de koopkracht van de minima belemmeren moeten worden ingetrokken.

Eigenlijk is het vreemd dat politici dit niet weten. Een blik op de 'spoorboekjes' van het

Interventie

Centraal Planbureau (zie: www.cpb.nl/publicatie/varianten-saffier-ii) zegt voldoende: een verhoging van de materiële overheidsbestedingen heeft een positieve invloed op de groei, de werkgelegenheid en het financieringstekort. Trouwens: ook een bescheiden verhoging van het minimumloon met daaraan gekoppelde uitkeringen heeft geen negatieve invloed op economische groei, de werkloosheid en het financieringstekort. Een verlaging van de btw heeft een positieve invloed op economische groei en werkgelegenheid, maar heeft wel een geringe negatieve invloed op het financieringstekort.

Dat het kabinet op het verkeerde spoor zit, tonen steeds meer deskundigen aan. Zoals in de vaktijdschriften ESB, *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, *Me judice*, *Economie.nl* en *S&D* – het laatste met als toppunt het vorige num-

mer (*Staaak de bezuinigingen*). Ook uit publicaties van het CPB valt af te leiden dat ombuigingen niet het beste middel zijn.

Hoewel er nog steeds economen zijn die het kabinetsbeleid ondersteunen, groeit de overeenstemming. Vanouds is (macro-)economie een maatschappijwetenschap. Daarom discussiëren economen over het nut van de staat. Een aantal van hen, de libertariërs, laat zich leiden door de ideologie dat de staat een noodzakelijk kwaad is. Terugdringen van dat kwaad mag dan best wat kosten...

Tijdens de recente algemene beschouwingen ontpopte ook het CDA zich als aanhanger van dit libertarisme. Door het huidige kabinetsbeleid te ondersteunen en door de adviezen van deskundige partijgenoten links te laten liggen, lijkt het alsof ook de PvdA tot het libertarisme is bekeerd.

Vliegen met Ryanair

Door **Arjan Miedema**

Studeerde Neurobiologie aan de UvA en is docent biologie in Amsterdam

Vliegen met Ryanair is doorbijten. Bij Ryanair geen gereserveerde plekken, wel hele lange rijen. Op een vlucht van drie uur wordt achtereenvolgens een rijdende bar, een parfumverkoop, een loterij waarin je miljonair kunt worden en weer een rijdende bar aangeboden. Alles uiteraard tegen betaling, want 'service is not included'.

Zo gezien is Ryanair wellicht de beste vertegenwoordiger van marktwerking, van de consumptiemaatschappij en van commercie. De exponent van het kapitalisme en dus zou volgens de Zweedse journalist Per Svensson hij die linkse waarden heeft, niet met Ryanair moeten vliegen (*Trouw*, 10 augustus 2013).

Zo goedkoop vliegen, dat kan namelijk niet veilig of moreel in orde zijn. Ryanair zou kriti-

sche piloten ontslaan, ziek personeel dwingen toch te vliegen, stelselmatig te weinig brandstof meenemen en als klap op de vuurpijl zou het bedrijf nooit zaken willen doen met vakbonden. En terwijl de winsten de pan uit rijzen, draait Ryanair in tijden van algehele kritiek op de losgezongen marktwerking de budgetknop juist nog een tandje verder op. Ryanair-baas Michael O'Leary stelde vorig jaar voor om staanplaatsen te introduceren – tot woede van zijn criticasters – en binnenkort gaat Ryanair ook geld vragen voor de handbagage. Het doel: nog meer geld uit de klanten wringen.

Ryanair is een ultiem voorbeeld van het ongebreidelde kapitalisme en van doorgeslagen marktwerking: het lapt regels aan de laars, schaaft personeel en klanten en neemt te grote risico's – risico's die de samenleving vervolgens draagt.

Per Svensson stelt dat het oude Europese economische model van welvaartsverdeling, inclusief goede arbeidsvoorwaarden en over-